

Libres i música en temps de desassossec

Memorial de les víctimes de Srebrenica. Cementiri de Srebrenica-Potocari Creative Commons

Morir en temps de Creont (Sobre l'*Antígona*, de Sòfocles)

A l'amic Matteo Giannasi

Pels volts del 440 aC, Sòfocles va dur a l'escenari, a Atenes, la tragèdia *Antígona*. L'argument, com solia ser el cas, prové del 'mite': a causa d'una guerra que ha enfrontat Etèocles i Polinices, els fills d'Èdip, tots dos germans han trobat la mort — l'un a mans de l'altre. En la immediata postguerra, el rei de Tebes, Creont, ha decretat que Etèocles sigui sepultat en una tomba d'acord amb tots els ritus convenients. En canvi, Polinices ha de restar insepult, «dolç tresor ofert als ocells, que espien per delit de pastura»: ell és el responsable d'haver mogut la guerra contra la pròpia ciutat i d'haver volgut «destruir pel foc damunt davall la terra paterna i els déus de la seva raça».

Germana de tots dos, Antígona decideix de contravenir les lleis de la ciutat: desafiant la pena capital, es mostra disposada a retre el culte funerari, «com cal», a Polinices. Sap que això la conduirà a la mort: els lligams, tal vegada massa estrets i a frec de l'incest, amb el germà constitueixen una transgressió en tota regla, en la perspectiva grega, a les seves obligacions maritals. Canta Antígona: «L'Hades, que adorm tots els éssers, em duu, vivent encara, a la riba de l'Aqueront, sense haver tingut la meua part d'himeneu».

Ja en el primer episodi de la tragèdia apareix el guarda, tot desassossegat, per comunicar a Creont que algú «ha espargit sobre la pell una pols eixuta»... S'acaba d'engegar un conflicte tràgic —el que oposa les lleis de la ciutat, la raó d'estat (Creont), als drets de la família i la religió i a la consciència individual —prejurídica (Antígona). Però molta atenció, perquè el contrast amb què ens les havem no és gens mecànic. No és només un dret polític, una llei pública de la comunitat humana, que s'oposa a un dret natural, privat i individual. Més aviat, segons com el mirem, el decret de Creont pot desencadenar uns efectes imprevistos i inoportuns: un enterrament convenient, «com els déus manen», impedeix que el cadàver no sigui devorat per les forces cegues de la natura i posseeix, doncs, justament, un impuls civilitzador (i polític, afegim, o biopolític). Igual com altres tragèdies antigues, l'*Antígona* resta suspesa en una subtil ambigüitat tràgica que ens escamoteja una lectura fàcil i immediata. Cada cop que hi tornem, ens assenyala Sòfocles els límits de la raó, orgullosa i autosuficient, que reposa al cor d'una justícia, o de l'altra, que es vol, tal vegada, massa abstracta i geomètrica.

Una traducció:

Riba, Carles (ed.) (1951), *Sòfocles. Les dones de Traquis. Antígona*. Text revisat i traducció (Fundació Bernat Metge), Barcelona.

Sobre l'*Antígona*:

Oudemans, Theodorus C.W. & Lardinois, André P.M.H. (1987), *Tragic Ambiguity. Anthropology, Philosophy and Sophocles' Antigone*, Leiden, New York, København, Köln.

Steiner, George (2009), *Antígonas. La travesía de un mito universal por la historia de Occidente*, Barcelona [orig. 1990].

Jordi Pàmias Massana (Departament de Ciències de l'Antiguitat i de l'Edat Mitjana)
Bellaterra, a 27 d'abril de 2020